

VLAAMSE RAAD

ZITTING 1994-1995

5 DECEMBER 1994

ONTWERP VAN DECREET

houdende goedkeuring van het Verdrag betreffende de toetreding van het Koninkrijk Noorwegen, de Republiek Oostenrijk, de Republiek Finland, en het Koninkrijk Zweden tot de Europese Unie en van de Akte betreffende de toetredingsvoorwaarden en de aanpassing der Verdragen met de erbij horende Bijlagen 1, II 111, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII en XIX, de Protocolen 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 en 10 en de Gemeenschappelijke Verklaringen 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 9*

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN.

I. OVERZICHT EN VERLOOP VAN DE ONDERHANDELINGEN

1. HET OP GANG BRENGEN VAN DE ONDERHANDELINGEN

Oostenrijk stelde zich als eerste officieel kandidaat op 17 juli 1989, lang voor de val van de Berlijnse muur, gevolgd door Zweden op 1 juli 1991, Finland op 18 maart 1992 en Noorwegen op 25 april van datzelfde jaar.

Noorwegen had in het verleden reeds tot tweemaal toe een officiële aanvraag tot toetreding ingediend en was derhalve al aanwezig bij de onderhandelingen met het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Denemarken die uitmondten in de eerste verruiming. De ongunstige uitslag van het referendum maakte het haar evenwel onmogelijk het toetredingsverdrag te bekrachtigen.

Vergeleken bij de vorige uitbreidingen, verliepen de onderhandelingen vlotter dank zij de Europese Economische Ruimte die de gehele dan wel de gedeeltelijke aanvaarding van het acquis met betrekking tot een groot aantal hoofdstukken van het gemeenschapsrecht vergemakkelijkte.

* Het verdrag ligt ter inzage bij het Secretariaat van de Vlaamse Raad.

De Europese Raad van Lissabon op 26 en 27 juni 1992 was dan ook de mening toegedaan dat het EER-Verdrag de weg geëffend heeft voor het openen van de uitbreidingsonderhandelingen. De officiële onderhandelingen zouden van start gaan na de bekrachtiging van het Verdrag betreffende de Europese Unie en zodra de toekomstige financiering van de Gemeenschap bij overeenkomst zou zijn vastgelegd.

Aan de tweede voorwaarde werd voldaan door de aanneming van het Delors II-pakket op de Europese Raad van Edinburg (11-12 december 1992), waarmee het Britse Voorzitterschap werd afgesloten.

De eerste voorwaarde kon nog niet worden vervuld omdat het Unie-Verdrag later werd bekrachtigd dan gepland en pas per 1 november 1993 in werking is getreden. Overeenkomstig de besluiten van de Europese Raad van Edinburg, kon de toetreding maar in werking treden na bekrachtiging van het Verdrag betreffende de Europese Unie dat aan de te voeren onderhandelingen ten grondslag lag.

Het „algemeen onderhandelingskader” werd voorbereid onder het Britse Voorzitterschap dat zich daarbij liet leiden door de vorige uitbreidingsonderhandelingen. Het begrip „algemeen onderhandelingskader” duidt voornamelijk op :

- de gemeenschappelijke onderhandelingsbasis, zijnde de algehele aanvaarding door het kandidaat-land van het communautair acquis. Dit omvat met name de inhoud, de beginselen en de politieke doelstellingen van de verdragen, met inbegrip van het Unie-Verdrag van de verdragen met inbegrip van het Unie-Verdrag, het afgeleide recht, de jurisprudentie van het Hof van Luxemburg alsmede de overeenkomsten met derde landen waardoor de Unie gebonden is.

De aanvaarding van het bestaande acquis en van de rechten en verplichtingen die hieruit voortvloeien kan aanleiding geven tot technische aanpassingen, tijdelijke afwijkingen en overgangsregelingen maar sluit in principe het toekennen van permanente afwijkingen uit.

- de voor de onderhandelingen te volgen procedure en organisatie. De onderhandelingen worden gevoerd door de Ministers of hun plaatsvervangers (Ambassadeurs). De houding van de Unie jegens verzoeken van kandidaat-landen wordt eenparig vastgesteld door de Raad en door het Voorzitterschap toegelicht aan kandidaat-leden.

De Commissie, waarvan men niet kan nalaten haar rol bij deze onderhandelingen te onderstrepen, heeft al haar technische deskundigheid ingebracht om samen met de kandidaten het communautair acquis te overlopen en ten behoeve van de Raad ontwerpen van gemeenschappelijk standpunt voor te bereiden.

2. DE GROTE KNELPUNTEN

Sedert de toetreding van Spanje en Portugal, werd het communautair acquis in de allereerste plaats aangevuld met het Unie-Verdrag, met name de Economische en Monetaire Unie, een nieuw beleid op het vlak van veiligheid en defensie (GBVB), justitie en binnenlandse zaken alsmede met de eenheidsmarkt en de hervorming van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB), om maar de belangrijkste te noemen.

De Economische en Monetaire Unie, het GBVB, de derde pijler, veroorzaakten geen van alle ernstige moeilijkheden, wat de inhoud betreft. Deze werden veroorzaakt door andere onderwerpen zoals de neutraliteit, die gevoelig lagen bij de publieke opinie die zich bij referendum diende uit te spreken over de toetredingsvoorwaarden.

Op het vlak van milieubescherming en volksgezondheid,

hanteerden de kandidaat-landen doorgaans strengere normen dan de Unie in domeinen waarvoor zij binnen de Europese Economische Ruimte permanente afwijkingen hadden verkregen. Zij wensten die hoge beschermingsniveaus te handhaven.

De bespreking van het vanouds moeilijke landbouwdossier werd nog bemoeilijkt door twee grote knelpunten : het eerste hebben alle noordse landen gemeen omdat het te maken heeft met de bijzondere klimatologische omstandigheden in het hoge Noorden. De lage bevolkingsdichtheid van deze regio's vereist steunmaatregelen die veel verder gaan dan het acquis toestaat. Het tweede knelpunt hield verband met de eenheidsmarkt. Die impliceert dat de prijzen voor landbouwproducten onverwijld op elkaar worden afgestemd zonder dat daar, met het oog op toetreding, compenserende bedragen tegenover gesteld worden (zoals bij de vorige verruimingen) en een snelle aanpassing van de verwerkende industrieën.

Hoewel de kandidaat-landen ontwikkelde economische structuren hebben, hebben ze ook regio's die sterk benadeeld zijn door de bijzondere geografische, klimatologische en demografische omstandigheden en die daarenboven te lijden hebben onder de economische recessie, met een ongewoon hoge werkloosheid als gevolg. Voor deze regio's moesten oplossingen worden uitgewerkt die niet los kunnen worden gezien van de landbouwproblematiek, en in sommige gevallen, de visserij.

Wat Oostenrijk betreft, was het transitovervoer door de Alpen het onderwerp van bijzonder stroeve onderhandelingen nadat in Zwitserland een referendum gehouden werd waarbij het Zwitserse volk zich uitsprak voor een overschakeling van alle transitoverkeer op het spoor na het jaar 2004. Deze uitslag leidde tot een verstrakking van de houding van Oostenrijk.

Het visserijdossier stuitte op zeer grote moeilijkheden met Noorwegen. De visserij is voor dit land van vitaal, om niet te zeggen van strategisch belang, inzonderheid voor de noordelijke regio's. Noorwegen wenste het beheer over zijn visbestanden te blijven voeren, aangezien het goede resultaten had opgeleverd in deze ecologisch kwetsbare noordelijke regio's. Het wenste eveneens een aantal overeenkomsten met derde landen, in het bijzonder met Rusland, verder te blijven beheren.

Binnen de Unie zelf rezen nog andere moeilijkheden, onder meer met Spanje en Portugal die nog niet helemaal in het gemeenschappelijk visserijbeleid zijn geïntegreerd en voor wie de regeling nog in vele opzichten discriminerend is ten overstaan van de overige Lid-Staten.

Omdat zij bij hun toetreding onder meer aanzienlijke visserijmogelijkheden in de Noorse wateren hadden verloren, vroegen beide landen compensaties uit hoofde van historische rechten en van de economische en sociale samenhang. Frankrijk ten slotte, dat zich de woede van de Bretoense vissers op de hals had gehaald, zag geen andere uitweg dan zich zeer veeleisend op te stellen bij de onderhandelingen over de toegang tot de markten van de Gemeenschap.

Dit verklaart ten dele waarom de onderhandelingen met Noorwegen later dan met de andere kandidaten en pas na bijzonder stroeve onderhandelingen konden worden afgerond.

II. ALGEMEEN KADER

Nog voor de aanvang van de uitbreidingsonderhandelingen, en met name in de aanloop naar de Europese Raad van

Lissabon van 26 en 27 juni 1992, stond binnen de Twaalf de vraag centraal naar de omvang van de noodzakelijke institutionele aanpassingen ingevolge de eventuele toetreding van nieuwe Lid-Staten tot de Unie.

Zoals aangegeven in het Benelux Memorandum dat aan de vooravond van de Europese Raad van Lissabon werd gepubliceerd, diende het uitgangspunt te zijn : behoud van samenhang, finaliteit en doelmatigheid van de Unie, terwijl de uitbreiding ook de rol van de kleinere Lid-Staten niet in het gedrang mag brengen.

De grotere Lid-Staten zagen de uitbreiding daarentegen als noodzakelijke aanleiding om de rotatie van het voorzitterschap, de stemverhoudingen in de Ministerraad, de samenstelling van de Commissie en het talenregime op grond van doelmatigheidsoverwegingen in vraag te stellen. Zij stelden zich openlijk vragen rond een relatieve afname van hun gewicht in de Unie in het perspectief van de toetreding van vier qua bevolkingsaantal kleinere Lid-Staten, een vaststelling die overigens niet verschilt voor alle reeds in de Unie aanwezige Lid-Staten.

De Europese Raad van Lissabon volgde evenwel de argumentatie van de Europese Commissie in haar advies van 24 juni 1992 („Europa en de Uitdaging van de Uitbreiding”) waarin zij tot de slotsom kwam dat de huidige uitbreiding mogelijk zou blijken op grond van de bestaande institutionele verdragsbepalingen.

Aangezien de institutionele en budgettaire thema's traditioneel aan het eind van toetredingsonderhandelingen worden aangesneden, kwamen deze vraagstukken tijdens de onderhandelingen zelf onder Belgisch voorzitterschap aan de orde in de tweede helft van 1993, nadat de Europese Raad Brussel (29 oktober 1993) het uitgangspunt van Lissabon bevestigde en het Voorzitterschap en het Raadssecretariaat opdroeg een voorstel uit te werken op basis van een mechanische extrapolatie voor de inpassing van de kandidaat Lid-Staten in de instellingen van de Unie.

Deze mechanische extrapolatie werd, eerst onder de Twaalf en later in de onderhandelingen met de kandidaten, aanvaard om de plaats van de nieuwe Lid-Staten te bepalen in het Europees Parlement, het Rekenhof, de Rechtbank van Eerste Aanleg, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's.

Het aantal leden van het Europees parlement wordt vastgesteld op basis van het voorstel van het Parlement zelf (Verslag K. De Gucht), dat werd aangenomen voor de zetaanpassing doorgevoerd door de Europese raad van Edinburg. Het Parlement wordt met 74 leden verhoogd, nl. 22 voor Zweden, 21 voor Oostenrijk, 16 voor Finland en 15 voor Noorwegen.

In artikel 31 van de Toetredingsakte worden de overgangsmaatregelen m.b.t. de aanduiding van de leden van het Europees Parlement bepaald : binnen de twee jaar na de toetreding dienen in de nieuwe Lid-Staten Europese parlementsverkiezingen te worden uitgeschreven. Zij mogen deze verkiezingen ook uitschrijven tussen de ondertekening en de inwerkingtreding van de verdragen. Voor de periode tussen de toetreding en de rechtstreekse verkiezing worden de Europese Parlementsleden voor de nieuwe Lid-Staten aangeduid door de nationale parlementen onder hun leden.

Voor de Rechtbank van Eerste Aanleg en het Rekenhof zullen de nieuwe Lid-Staten elk één lid voorstellen.

Voor het Economisch en Sociaal Comité en voor het Comité van de Regio's krijgen Zweden en Oostenrijk elk 12, Finland en Noorwegen elk 9 leden toegewezen.

Elke nieuwe Lid-Staat zal een rechter voor het Hof van

Justitie voorstellen. Mocht dit tot een oneven aantal rechters leiden, dan zal op basis van een rotatie onder de vijf grootste Lid-Staten een bijkomende rechter worden aangeduid.

De nieuwe Lid-Staten zullen deel uitmaken van een rotatiesysteem voor de aanduiding van drie advocaten-generaal onder de kleinere Lid-Staten.

Het extrapolatieprincipe bepaalt verder ook het aantal stemmen van elke nieuwe Lid-Staat in de Ministerraad bij gekwalificeerde meerderheidsstemmingen. Dit stemmen-aantal wordt bepaald op grond van dezelfde bevolkingscriteria als voor de huidige Lid-Staten ; aldus krijgen Oostenrijk en Zweden elk 4 stemmen, Noorwegen en Finland elk 3.

Voor een aantal bijzondere aanpassingen aan specifieke instellingen werden oplossingen gevonden die in de lijn liggen van de toepassing van hetzelfde principe.

Elke nieuwe Lid-Staat wordt in de Bestuursraad van de Europese Ontwikkelingsbank door een Directeur vertegenwoordigd. De nieuwe Lid-Staten worden in het Consultatief Comité van EGKS vertegenwoordigd door vier leden voor telkens Oostenrijk, Finland en Zweden en drie leden voor Noorwegen.

In het Wetenschappelijk en Technisch Comité van Euratom komen er telkens twee leden voor Zweden en Oostenrijk en telkens één lid voor Finland en Noorwegen. In het Adviescomité van het Bevoorradingsagentschap van Euratom komen er drie Zweedse, twee Oostenrijkse en twee Finse leden, alsook één lid voor Noorwegen.

Geen eenduidige consensus kon binnen de Twaalf worden bereikt over toepassing van de extrapolatie voor het bepalen van de nieuwe drempel voor het bereiken van de gekwalificeerde meerderheid bij stemmingen in de Raad. Dit vraagstuk raakt de kern van de toekomstige machtsverhoudingen in de Raad en de Unie.

Voor de grote meerderheid van de Lidstaten diende door de extrapolatie de drempel van de gekwalificeerde meerderheid op 64 van de 90 stemmen in de Raad te worden gebracht (in de hypothese van toetreding van alle vier de kandidaat-Lid-Staten) ; dit voorstel houdt in dat het percentage van de stemmen nodig voor het bereiken van de gekwalificeerde meerderheid ook in deze uitbreidingsronde rond 71 % van het totaal aantal stemmen ligt, zoals dit naar aanleiding van vroegere uitbreidingen het geval was geweest. Voor deze meerderheid van Lid-Staten, waaronder België, is dit de enige correcte interpretatie van de stelling van de Europese Raad van Lissabon, volgens dewelke deze uitbreidingsronde mogelijk is op basis van de institutionele beschikkingen van het Unieverdrag en de eraan gehechte verklaringen.

Een minderheid was evenwel van oordeel dat de toetreding van vier kleinere Lid-Staten met een proportioneel groter aantal stemmen in de Raad, de verhouding tussen het aantal stemmen om een gekwalificeerde meerderheid te halen en het daarmee overeenstemmende bevolkingspercentage zodanig zou wijzigen dat een meer dan mathematische verhoging van de meerderheidsdrempel noodzakelijk is. Zij wensten de meerderheidsdrempel op te trekken tot 68 stemmen (d.i. het behoud van de huidige blokkeringsminderheid op 23 stemmen) of andere formules in te voeren die het bevolkingspercentage, vereist voor goedkeuring met gekwalificeerde meerderheid, niet gevoelig zou laten dalen.

Na moeizame onderhandelingen kon door de Twaalf in extremis, het zgn. compromis van Ioannina worden onderschreven, genoemd naar het Griekse plaatsje waar op 29 maart 1994 een informele bijeenkomst van de Ministers van

Buitenlandse Zaken van de 12 plaatsvond. De vier kandidaat Lid-Staten konden zich meteen bij dit compromis aansluiten.

In artikel 148 van het EG Verdrag en in het corresponderende artikel 118 van het Euratom Verdrag wordt de drempel die nodig is voor het bereiken van de gekwalificeerde meerderheid van stemmen vastgesteld op 64 stemmen.

De Lid-Staten en kandidaat-leden hebben daarnaast echter de Verklaring van Ioannina aanvaard, waarvan de kern het besluit van de Raad van 29 maart 1994 wordt, dat geen deel uitmaakt van de verdragen of van de Slotakte, maar wel in de notulen van de Toetredingsconferentie wordt geacteerd. Dit besluit van de Raad werd bovendien in het Publicatieblad (serie C) gepubliceerd.

In het besluit van de Raad van 29 maart 1994 komen de Lid-Staten overeen dat, indien leden van de Raad die samen 23 tot 26 stemmen vertegenwoordigen, hun voornemen, kenbaar maken om zich te verzetten tegen de aanneming door de Raad van een besluit met gekwalificeerde meerderheid, de Raad alles zal doen wat in zijn macht ligt om binnen een redelijke termijn een bevredigende oplossing te vinden die met tenminste 68 stemmen kan worden aangenomen.

België heeft met anderen binnen de meerderheid tevergeefs aangedrongen op expliciete beperking van deze redelijke termijn tot maximum 2 maanden, maar kon uiteindelijk vrede nemen met de verwijzing in het Raadsbesluit naar het reglement van orde van de Raad dat in art. 7 par. 1 voorziet dat elke Lid-Staat en de Commissie ten allen tijde de stemming kunnen vragen over een voorstel dat bij de Raad voorligt, voor zover een gewone meerderheid van de leden van de Raad zich in die zin uitspreekt.

In de Verklaring van Ioannina wordt verder overeengekomen dat de kwestie van de hervorming van de instellingen, met inbegrip van de weging van stemmen en de drempel van de gekwalificeerde meerderheid in de Raad, aan de orde zal komen op de herzieningsconferentie van het Verdrag van Maastricht in 1996 en dat de verschillende onderdelen van deze verklaring zullen blijven gelden tot de inwerkingstreding van een wijziging van de verdragen naar aanleiding van de Intergoevernementele Conferentie van 1996. Gemeenschappelijke Verklaring nr. 8 in bijlage bij de Slotakte bevestigt overigens op plechtige wijze de opdracht van de Intergoevernementele Conferentie van 1996 m.b.t. de weging van de stemmen van de Lid-Staten in de Raad en verruimt deze tot het vraagstuk van het aantal leden van de Europese Commissie en tot „elke maatregel die nodig wordt geacht om de taken van de Instellingen te vergemakkelijken en hun doelmatige werking te verzekeren”.

Er weze tenslotte vermeld dat de bijzondere drempel van de gekwalificeerde meerderheid voor het Sociaal Protocol, waartoe de vier kandidaat-leden toetreden, zonder meer werd geëxtrapoleerd op 54 stemmen (aftrekking van de 10 stemmen van het VK van het totaal van de stemmen in de Raad en van de op 64 stemmen vastgestelde algemene gekwalificeerde meerderheidsdrempel).

III. HOOFDLIJNEN VAN HET VERDRAG

1. NORMEN EN MILIEU

Hoewel een groot deel van het communautair acquis op het gebied van milieubescherming, volksgezondheid en produktveiligheid, in het kader van de EER-Overeenkomst wordt aanvaard door de kandidaten, voorziet deze overeen-

komst wel degelijk in permanente afwijkingen voor gevoelige sectoren zoals chemische produkten, meststoffen, gevaarlijke stoffen alsmede voor veterinaire en fytosanitaire normen. De kandidaat-landen streefden ernaar bij de toetredings-onderhandelingen hun eigen hoge normen aan te houden zolang de communautaire normen hun niveau niet hadden bereikt.

-Het Belgische Voorzitterschap heeft actief bijgedragen tot het bereiken van een compromis dat voor de Unie aanvaardbaar is.

De kandidaat-landen mogen in bepaalde gerechtvaardigde gevallen van de bovenvermelde sectoren, hun nationale voorschriften handhaven gedurende een overgangperiode van vier jaar, te rekenen vanaf de datum van toetreding. 9.

Gedurende deze periode zullen de bedoelde communautaire bepalingen worden herzien. Onverminderd de resultaten van de herziening op het eind van deze overgangperiode, zal het communautair acquis van toepassing zijn in de nieuwe Lid-Staten, onder dezelfde voorwaarden als in de huidige Lid-Staten.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de Kandidaat-Staten voor ogen stond dat een Lid-Staat die in de Raad in de minderheid blijft, gebruik kan maken van de in het vierde lid van artikel 100A geboden mogelijkheid tot handhaving van de nationale bepalingen die gerechtvaardigd zijn omdat ze aan belangrijke vereisten tegemoet komen, als bedoeld in artikel 36 van het EG-Verdrag, of omdat ze betrekking hebben op milieu- of arbeidsbescherming.

De Unie is erin geslaagd de zinsnede „onder dezelfde voorwaarden als in de huidige Lid-Staten” te laten inlassen om een te ruime interpretatie van de tekst te voorkomen. De mogelijkheid het vierde lid van artikel 100A in te roepen moet de uitzondering blijven en gebeuren onder het toezicht van de Commissie en het Hof van Justitie in Luxemburg.

De kandidaten worden betrokken bij de herziening en kunnen aldus de besluitvorming inzake milieubescherming en volksgezondheid in voor hun gunstiger zin beïnvloeden.

Om het belang van de ter zake gekozen oplossingen te beklemtonen, werd in de slotakte een gemeenschappelijke verklaring opgenomen ; in deze verklaring wordt verwezen naar de resolutie die de Raad van de Unie op 1 februari 1993 heeft aangenomen betreffende een beleidsplan en actieprogramma van de Gemeenschap inzake het milieu en duurzame ontwikkeling.

Bijlage 111 van de Toetredingsakte bevat de lijst van de desbetreffende communautaire regelingen. De oplossing waarvoor werd geopteerd is bijgevolg beperkt van toepassing voor welbepaalde gerechtvaardigde gevallen en is niet voor ruime interpretatie vatbaar.

Wat de motorvoertuigen betreft hebben Finland, Noorwegen en Zweden het recht hun binnen de Unie nog niet geldende voorschriften inzake veiligheidsgordels tot 1 juli 1997 te blijven toepassen, zonder evenwel het vrije verkeer in het gedrang te brengen.

Op veterinair en fytosanitair gebied hanteren de kandidaat-leden strenge en van het communautair acquis afwijkende normen, die beantwoorden aan een interne situatie die als zeer gezond bekend staat (afgelegen ligging van boerderijen, klimaat, . . .) en die ze dan ook willen behouden. Deze problemen liggen zeer gevoelig bij de publieke opinie.

Voor produkten of dieren waarvoor het communautair acquis geen specifieke garanties biedt, kan de Unie bijko-

mende garanties stellen wat salmonella betreft en bijzondere bepalingen treffen met betrekking tot dolle koeienziekte (BSE) en klassieke varkenspest.

Op fytosanitair gebied zullen de nodige maatregelen worden getroffen opdat het grondgebied van de nieuwe leden zou worden erkend als „beschermd gebied” wat betreft een aantal voor planten schadelijke organismen. Finland en Zweden krijgen een overgangperiode van twee jaar om hun nationaal systeem van toezicht en onderzoek voor een aantal plantenziekten aan te passen aan de communautaire regeling. De nieuwe leden mogen tijdens een korte overgangperiode beperkingen handhaven op het gebruik van bepaalde toevoegingsmiddelen in diervoeding.

2. LANDBOUW, REGIONAAL BELEID EN STRUCTUURFONDSEN, FINANCIËN EN BEGROTING

De kandidaat-leden bieden op landbouw- en regionaal gebied geen éénduidig beeld. Weliswaar hebben de drie Noordse landen allen te maken met het verschijnsel van de subarctische landbouw evenals met de zorg voor achtergebleven rurale gebieden (wat ook geldt voor de berglandbouw in Oostenrijk), maar toch zijn er markante verschillen. Oostenrijk, Finland en Noorwegen hebben een landbouw die gekenmerkt is door kleinschalige bedrijven en grootschalige steunmaatregelen, waardoor de prijzen hoog zijn (in bepaalde gevallen tot 50 % hoger dan de EG-prijzen). Stroomafwaarts hebben die landen te maken met een zeer nationaal georiënteerde en bijgevolg niet erg competitieve voedingsnijverheid. Zweden daarentegen had reeds van tevoren zijn landbouw hervormd in de zin van het gemeenschappelijk landbouwbeleid, en kent een prijzniveau dat met dat van de Gemeenschap vergelijkbaar is.

In elk van de kandidaat-Lid-Statens en vooral dan in de Noordse landen, hebben het landbouw- en regionaal beleid groot belang als instrumenten in de strijd tegen de ontvolking van de afgelegen gebieden. Voor Finland en Noorwegen, die een lange grens met Rusland hebben, heeft deze strijd tegen de ontvolking bovendien een veiligheidsdimensie waarop de politici uit deze landen steeds weer de nadruk hebben gelegd.

De vier kandidaat-landen zijn allen potentiële nettobijdragers tot de EG-begroting¹, in de eerste plaats Zweden. Het zal bijgevolg geen verwondering wekken dat zij allen gepoogd hebben tot het uiterste te negociëren over een voor hen optimale aanwending van de instrumenten van EG-financiering, en met name over de landbouwmechanismen en de structuurfondsen.

¹ Gevolgen voor de EG-begroting :		
— Noorwegen :	bijdragen door N :	969 Mecu
	uitgaven ten voordele van N :	521 Mecu
— Finland :	bijdragen :	945 Mecu
	uitgaven :	830 Mecu
— Zweden :	bijdragen :	2.100 Mecu
	uitgaven :	1.000 Mecu
— Oostenrijk :	bijdragen :	1.100 Mecu
	uitgaven :	990 Mecu

(Bron : respectieve adviezen van de Commissie ; cijfers gebaseerd op de begroting van 1992)

2.1. Landbouw

a) *Het agro-budgettaire pakket*

Bij vorige toetredingsonderhandelingen was steeds overeengekomen dat de toetreders hun prijzenpeil geleidelijk aan dat van de Gemeenschap konden aanpassen, dank zij een regime van degressieve compenserende bedragen. De kandidaten verkeerden daarom ook dit keer in de mening dat de Commissie haar voorstellen in die zin zou formuleren. Dat was echter niet het geval. De Commissie is uitgegaan van het feit dat het bestaan van een eengemaakte interne markt geen enkele wijze van grenscontrole meer toelaat (controles die bij compenserende bedragen onvermijdelijk zijn), en heeft geopteerd voor een nieuwsoortig regime van onmiddellijke prijsaanpassing, met mogelijkheid tot het verlenen van (nationaal te financieren) rechtstreekse inkomenssteun aan de getroffen boeren.

Niet enkel voor de toetreders is dit voorstel als een volkomen verrassing aangekomen. Ook aan de Belgische zijde hadden enige bedenktijd nodig vooraleer tot de vaststelling te komen dat het Commissievoorstel diende gevolgd te worden. Men was er namelijk niet van overtuigd dat, zonder verdere toegevingen op het gebied van steunmaatregelen, een dergelijk voorstel überhaupt negocieerbaar was. Daarom werd als limiet aangegeven dat onder geen beding de financiële vooruitzichten van de Gemeenschap of het landbouwrichtsnoer geweld mochten worden aangedaan, en dat geen permanente steunregeling kon aanvaard worden. Ook diende rekening gehouden te worden met het feit dat 45 % van het inkomen van het gemiddelde Noordse landbouwbedrijf uit de bosbouw voortvloeit.

Eventuele bijkomende steunmaatregelen zouden dus zeker niet de bosbouw mogen ten goede komen, een sector die geen bijkomende steun rechtvaardigt. Tijdens de onderhandelingen is inderdaad al vlug gebleken dat de idee van een onmiddellijke prijsaanpassing als zodanig niet negociabel was. Er diende daarom, met steun van ons land, gegrepen te worden naar een breder instrumentarium, dat ook het begrotingsaspect van de toetreding en het gebruik van landbouw-structurele maatregelen zou omvatten.

Zoals hierboven reeds aangestipt zijn alle kandidaten potentiële netto-bijdragers tot de EG-begroting. Onder impuls van het Belgisch voorzitterschap was het begrotingsaspect van de toetreding tot op het einde van de onderhandelingen uitgesteld, teneinde als hefboom te kunnen dienen bij het bereiken van het zgn. eindpakket. Dit stratagema heeft inderdaad zijn nut bewezen.

Onder druk van Zweden, dat aangedrongen had op een geleidelijke inpassing in het EG-financieringsregime, diende immers al snel het verband tussen begroting en landbouwproblematiek gelegd te worden. Zweden was namelijk in de eerste plaats beducht voor de reactie van de publieke opinie op de voorziene kloof in de tijd tussen de kosten en de voordelen van de deelname aan de mechanismen van de Unie. Tijdens het eerste jaar van deelname zou, om boekhoudkundige redenen, het landbouwgarantiefonds inderdaad niets in de Zweedse staatskas kunnen terugstorten. Bovendien vond Zweden dat het niet gepenaliseerd hoorde te worden voor een reeds verrichte landbouwhervorming, maar wel degelijk recht had op een compensatie a posteriori, te vergelijken met eventuele compensaties waar de minder diligente partners recht op zouden hebben.

Deze band tussen de kosten van de aanpassing aan de landbouwmechanismen en de begrotingsaspecten van de toetreding, kwam uiteindelijk aan de basis te liggen van een akkoord met als elementen :

1. de Gemeenschapsbegroting financiert een aantal budgettaire compensaties teneinde rekening te houden met de aanvankelijke problemen van aanpassing aan de landbouwmechanismen ; het betreft meer in het bijzonder een compensatie voor derving van inkomens tijdens het eerste jaar en een degressieve compensatie (over vier jaar) voor ajusteringsmoeilijkheden (Oostenrijk, Finland, Noorwegen) of voor reeds verrichte inspanningen (Zweden) ; dit vertegenwoordigt voor de EG-begroting een uitgave van 2.966 Mecu voor de periode 1995-1998.

2. de Gemeenschapsbegroting neemt bovendien twee types verplichtingen over die de toetreders als lid van de Europese Economische Ruimte hadden aangegaan : hun bijdrage tot het financieel mechanisme van de EER, en bijdragen tot de zgn. flankerende maatregelen van het EER-Verdrag. Deze uitgave vertegenwoordigt een totaal van 630 Mecu voor de periode van 1995-1998.

Daarbij mag niet over het hoofd gezien worden dat de toetreders vanaf de eerste dag normaal tot de EGBegroting bijdragen. Er is dus geen enkele vorm van „phasing in”, noch van permanente uitzonderingsmaatregelen.

Per toetreders ziet het agro-budgettaire pakket er als volgt uit :

		1995	1996	1997	1998	Totaal
OOSTENRIJK	Derving inkomens	296	—			296
	Degressieve compens.	287	106	71	35	499
	EER verplicht.	58	45	38	35	176
	TOTAAL	641	151	109	70	971
NOORWEGEN	Derving inkomens	46	—			46
	Degressieve compens.	155	128	52	26	361
	EER verplicht.	35	27	24	22	108
	TOTAAL	236	155	76	48	515
ZWEDEN	Derving inkomens	285	—	—	—	285
	Degressieve compens.	203	432	76	31	742
	EER verplicht.	71	58	51	48	228
	TOTAAL	559	490	127	79	1.255
FINLAND	Derving inkomens	280	—			280
	Degressieve compens.	196	163	65	33	457
	EER verplicht.	36	30	27	25	118
	TOTAAL	512	193	92	58	855
TOTAAL TOETREDERS		1.948	989	404	255	3.596

b) Landbouw-structurele maatregelen

Voor de Noordelijke landbouwgebieden (in principe boven 62”) is uitzonderlijkwijs het principe toegestaan van nationale steunmaatregelen op lange termijn in de gebieden waar de bevolkingsdichtheid minder dan 10 inw/km bedraagt en de landbouwgronden minder dan 10 % van de oppervlakte bedragen, waarvan niet meer dan 20 % akkerland. De steun mag niet concurrentievervalsend zijn.

Daarnaast zal het bestaande communautair regime van steun aan de bergstreken en probleemgebieden (doelstel-

ling 5b van de structuurfondsen) van toepassing zijn, waarbij met name voor Zuid-Finland een zekere graad van soepelheid zal gelden. In feite is het zo dat het gehele grondgebied van Finland en Noorwegen in aanmerking zal worden genomen voor Noordelijke, nationale en/of EG-steun.

De bestaande zgn. landbouw-milieumaatregelen zullen eveneens op het gehele grondgebied van de toetreders van toepassing zijn. Het betreft hier een co-financieringsregime dat naar schatting jaarlijks 175 Mecu zal opleveren voor Oostenrijk, 55 Mecu voor Noorwegen, 135 Mecu voor Finland en 165 Mecu voor Zweden. Tenslotte mag Oostenrijk tien jaar lang doorgaan met het uitkeren van een „Grundbetrag” aan kleine landbouwbedrijven ingeval de communautaire regelingen niet zouden volstaan om hardnekkige natuurlijke handicaps te overwinnen.

c) Voedingsnijverheid

De bezorgdheid van landen als Oostenrijk en Finland om hun zwakke voedingsnijverheid te beschermen tegen al te grote schokken na openstelling van de markten heeft een antwoord gevonden in een specifieke procedure ter voorkoming van marktverstoring. Deze zal enkel tijdens de overgangperiode van vijf jaar gelden, zowel voor gevoelige landbouwproducten als voor verwerkte producten.

Daarnaast zal voor Oostenrijk en Finland maximaal gebruik worden gemaakt van het instrumentarium van doelstelling 5a van de structuurfondsen (structuurmaatregelen), en zal soepelheid betracht worden bij het beoordelen van tijdelijke nationale steunmaatregelen ten voordele van herstructurering.

d) Overige landbouwmaatregelen

Vooraf over de suiker- en melkquotas is hard genegocierd, met name over de suikerquotas voor Zweden en de melkquotas (rechtstreekse verkoop) voor Oostenrijk. Ook over de deelname van de toetreders aan de premies voor de veeteelt is lang onder experts onderhandeld. Er is een overgangperiode van vijf jaar bedongen voor het voortzetten (onder toezicht van de Commissie) van nationale steunmaatregelen in Oostenrijk, Finland en Noorwegen (oliehoudende zaden, eieren, varkensvlees), en voor het desgevallend instellen van vrijwaringsmaatregelen door de Commissie.

2.2. Regionaal beleid en structuurfondsen

In de vier kandidaat-landen speelt landbouw, zoals hierboven reeds aangeduid, een belangrijke rol bij het instandhouden van de economische activiteit (en bijgevolg van de bevolking) in de afgelegen arctische of sub-arctische regio's (Scandinavië) of in het gebergte (Oostenrijk). De Gemeenschap was van tevoren reeds vertrouwd met het verschijnsel van de berglandbouw, maar het beheer van polaire regio's is nog onontgonnen terrein. Het zou bijgevolg nodig blijken van enige verbeeldingskracht te getuigen om aan de zeer verregaande eisen van de kandidaten tegemoet te komen.

Daar waar de Commissie zich op landbouwgebied had laten leiden door een zeer rigoureuze interne markt-filosofie, bleek zij op regionaal gebied vrijwel integraal aan deze wensen tegemoet te komen.

a) *Bergstreken en probleemgebiederz*

Met name voor de steun aan de probleemgebieden was de Commissie vrijwel integraal tegemoet gekomen aan de wens van de kandidaten om voor een aantal regio's de voordelen van Doelstelling 1 van de structuurfondsen te bekomen (Doelstelling 1 = steun aan regio's met een BNP van minder dan 75 %). In het geval van het Oostenrijkse Burgenland, dat een BNP declareert van slechts 65 % van het EG-gemiddelde, zou zulks geen problemen opleveren. Er waren echter wel problemen in verband met de Noordse landen, waarvoor de Commissie voorstelde Doelstelling 1 steun te verlenen aan regio's die zonder uitzondering boven de norm van de 75 % uitsteken. De Commissie stelde zelfs voor om, op grond van contiguiteitsoverwegingen de voordelen van Doelstelling 1 te verlenen aan het Zweedse Norbotten dat een BNP van 113 % t.o. het EG-gemiddelde declareert.

Op Belgisch vlak is grote principiële weerstand gebleken tegen een dergelijke aanpak. Er werd gevreesd voor een verslapping van de criteria, onder meer diegene die toegang bieden tot de steun uit hoofde van Doelstelling 1.

Dit gevoel van onbehagen was overigens ook elders aanwezig. De discussies op het niveau van de 12 lieten uitschijnen dat er ook bij landen als Groot-Brittannië, Spanje en Duitsland diepliggende vrees bestond voor een „contaminatie” van de huidige structuurfondsen door een al te soepel omspringen met de criteria, en dat in de richting van een specifiek interventie-instrument zou dienen gezocht te worden.

Uiteindelijk werd een gemeenschappelijke positie bereikt rond een apart en nieuw type van doelstelling, speciaal op maat gesneden van de arctische en sub-arctische gebieden: Doelstelling 6, waarvan de interventies apart van de normale structuurfondsen zullen gefinancierd worden, maar die samen met de bestaande fondsen in 1999 voor herziening in aanmerking komt. Hoofdcriterium om in aanmerking te komen voor dit nieuwe instrument is een bevolkingsdichtheid van minder dan 8 inwoners/km. De uitgaven die uit de acties van Doelstelling 6 voortkomen kunnen per capita geschat worden als ongeveer 20 % lager dan wat in het kader van Doelstelling 1 wordt uitbetaald. Zij nemen geleidelijk toe tijdens de periode 1995-1999, aan een ritme dat overeenkomt met dat van de uitgaven uit hoofde van Doelstelling 1.

België heeft zich zonder moeite achter dit compromis kunnen scharen. Het creëren van een apart instrument, dat bovendien in 1999 voor herziening vatbaar is, neemt immers het risico weg van een verslapping van de criteria.

Enkel de Oostenrijkse regio Burgenland is dus voor toepassing van Doelstelling 1 in aanmerking genomen, met een gemiddelde uitgave van 141 ecu/capita voor de periode 1995-1999.

De nieuwe Doelstelling 6 komt in aanmerking voor

– Zweedse regio's die in het totaal 5 % van de bevolking vertegenwoordigen (gemiddelde uitgave per capita : 101 Ecu)

– Finse regio's die 17 % van de bevolking vertegenwoordigen (122 Ecu/capita)

– Noorse regio's die 14 % van de bevolking uitmaken (125 Ecu/capita)

b) Overige doelstellingen van regionaal beleid

Daarover had de Ministerraad zich in feite niet uit te spreken, gelet op het feit dat de acties die ressorteren onder Doelstellingen 2 tot 5b van de structuurfondsen (steun aan regio's in verval, sociale hulp, landbouwstructuren) integraal door, en onder de verantwoordelijkheid van de Commissie worden beheerd. Deze heeft er zich toe verbonden de consultaties over het vastleggen van de in aanmerking komende regio's tijdig aan te vatten, zodat het regime vanaf de eerste dag van toetreding in werking zou kunnen treden.

Wat meer bepaald Doelstelling 5b betreft (landbouwstructuurmaatregelen) werd hierboven al aangestipt dat deze in de Noordse landen zal ingezet worden ter aanvulling van de specifieke schikkingen die er voor landbouw zijn getroffen.

c) Kosten voor de begroting

Het betreft hier communautaire instrumenten, die bijgevolg volledig ten laste van de EG-begroting vallen.

De totale kost van de toepassing van de acties van Doelstelling 1 op Burgenland, van Doelstelling 6 op de regio's in Finland, Zweden en Noorwegen, en van de overige Doelstellingen van het regionaal beleid op de vier kandidaten, vertegenwoordigt voor de periode 1995-1999 een bedrag van 5.890 Mecu. Dit komt overeen met 4,1 % van de kost van de structuuruitgaven voor de huidige 12 Lidstaten, die voor dezelfde periode 143.361 Mecu bedraagt.

3. VISSERIJ

Eén van de redenen waarom de bespreking van dit hoofdstuk moeilijk verliep is dat Spanje en Portugal, ingevolge hun toetredingsverdrag, nog niet helemaal geïntegreerd zijn in het communautaire beleid voor de communautaire visserij en dat zij bijgevolg nog het voorwerp zijn van een discriminatoire behandeling door de Unie, ten opzichte van de andere Lid-Staten. Derhalve konden de nieuwe leden van de Unie moeilijk een gunstiger behandeling krijgen dan Spanje en Portugal.

Op technisch vlak verliepen de onderhandelingen met Finland en Zweden vrij vlot maar hetzelfde kan niet worden gezegd van die met Noorwegen waar de visserij steeds een belangrijke economische sector is geweest. Dit is te wijten aan de uitgestrektheid van de visbestanden sinds de uitbreiding van de exclusieve economische zone tot 200 mijl, en het belang van de aquacultuur en de verwerkingsindustrie. Na de toetreding van Noorwegen zal de tonnage van de communautaire vloot met 17 % toenemen en zal het structurele tekort van de Unie aan opbrengst van de vangsten in evenredigheid verminderen.

Binnen de Unie zal ook de aquacultuur-productie met 30 % toenemen.

Verder dient er nog op gewezen te worden dat Noorwegen zeer strenge technische voorschriften hanteert voor het beheer van de bestanden in de noordelijke wateren en de Barentssee die kwetsbare ecosystemen zijn. Zo is er een verbod op overboord zetten en een systeem van opening en sluiting van bepaalde kwetsbare gebieden. Noorwegen is ook gebonden door talrijke overeenkomsten met derde landen, in het bijzonder met Rusland, IJsland en Groenland.

Vanuit commercieel oogpunt wenst Noorwegen, met ingang van de toetreding, vrije toegang tot de markt voor visserijproducten, ofschoon zich binnen de Unie momenteel problemen stellen voor de afzet van bepaalde soorten.

In het licht van deze gegevens was het niet mogelijk het communautair acquis van het gemeenschappelijk visserijbeleid (GVB) onmiddellijk toe te passen voor de betrokken landen. Er diende dan ook gezocht te worden naar tal van specifieke oplossingen en overgangsmaatregelen.

a) Toegang tot de wateren

De toetredingsvoorwaarden hernemen beginselen en methoden die gelijkaardig zijn aan die van de Toetredingsakte van Spanje en Portugal; in tegenstelling tot het communautair acquis is er geen vrije toegang maar is er voorzien in een stelsel met beperkingen (basislijsten, visserijzones, beperking van het aantal vaartuigen dat gelijktijdig visserijactiviteiten mag uitvoeren).

Bovendien werkt de Unie aan een herziening van het communautair acquis. Onder de maatregelen die erop gericht zijn de visserij-inspanningen te beperken denkt zij aan de invoering van een systeem van visdocumenten, dat te vergelijken valt met wat reeds in de Noorse en Zweedse wetgeving bestaat.

Tot wanneer het nieuwe communautaire systeem in werking treedt hebben de Noorse en de Zweedse vaartuigen toegang tot de wateren die onder de soevereiniteit van de Unie vallen in de Noordzee en het Skaggerak, op grond van het stelsel van vergunningen waarin de bestaande regelingen voorzien. Voor dezelfde zones onder Noorse soevereiniteit, zijn op de vaartuigen van de Unie de stelsels van visserijvergunningen van de twee nieuwe Lid-Staten in kwestie van toepassing.

De bepalingen die van toepassing zijn op de nieuwe Lid-Staten komen te vervallen zodra Spanje en Portugal volledig geïntegreerd zijn in het gemeenschappelijk visse rijbeleid.

De Raad van de Unie heeft zich voorgenomen deze integratie voor 1 januari 1996 tot stand te brengen.

b) Toegang tot de visbestanden

De vaststelling van TAC's (totale toelaatbare vangstquota's) voor soorten waarvan de vangst geregelementeerd is alsmede van quota, zowel voor de nieuwe als voor de huidige Lid-Staten, dient een afspiegeling te vormen van het bij de toetreding bestaande evenwicht en dient te gebeuren op grond van het beginsel van relatieve stabiliteit, dat rekening houdt met de traditionale visserijactiviteiten over een referentieperiode van 1989 tot 1993 voor vrijwel alle soorten.

Wat de quota's betreft, blijft het quotum dat in het kader van de Europees Economische Ruimte werd vastgesteld, geconsolideerd, verhoogd met een bijvangstquotum van 10 % .

Noorwegen bood andere visserijmogelijkheden aan en op haar beurt zal de Unie zoeken naar visserijmogelijkheden in de wateren van derde landen. Een en ander heeft het mogelijk gemaakt tegemoet te komen aan de Spaanse en Portugese eisen die erop gericht zijn opnieuw in het bezit

te komen van de historische rechten en aanvullende mogelijkheden te bekomen.

Er heeft zich wel een specifiek probleem voorgedaan met betrekking tot de haringvisserij voor industriële doeleinden die traditioneel door de betrokken landen wordt uitgeoefend maar die in de Unie zelf verboden is, tenzij het in het kader van een proefproject gebeurt.

Finland, Zweden en Noorwegen mogen deze vorm van visserij onder bepaalde voorwaarden voortzetten, gedurende een overgangperiode van 3 jaar. Voor het eind van deze periode zal de Unie het communautair acquis volgens de gangbare procedures opnieuw bezien.

Ook inzake het beheer van de bestanden zijn overgangsmaatregelen getroffen.

Met betrekking tot de wateren onder Noorse soevereiniteit ten noorden van 62° N mag Noorwegen, tot 30 juni 1998 en in nauwe samenwerking met de Commissie, de TAC's vaststellen. Deze regeling geldt ook voor het beheer van de overeenkomst met Rusland.

In de andere gevallen en overeenkomstig het gemeenschappelijke visserijbeleid, wordt het beheer van de visserijovereenkomsten tussen Noorwegen en derde landen, waargenomen door de Unie.

Gedurende een overgangperiode mag Noorwegen technische maatregelen van toezicht handhaven. Deze maatregelen hebben hun degelijkheid bewezen in de noordelijke zones die bijzonder kwetsbaar zijn. Er is voorzien in een overgangperiode van 3 jaar voor het verbod op overboord zetten en de sluiting van kwetsbare gebieden. Tijdens deze periode zal de Unie het communautair acquis opnieuw onderzoeken.

c) Maatregelen met betrekking tot de toegang van de markt

De marktsituatie voor vissoorten met wit vlees binnen de Unie (er werden beschermende maatregelen genomen) heeft Frankrijk ertoe genoopt, tegen de achtergrond van de ernstige moeilijkheden met zijn vissers waarvoor het zich geplaatst zag, de instelling van een systeem voor toezicht op de handel te vragen.

Gedurende een periode van 4 jaar, te rekenen vanaf de datum van toetreding, wordt voor de uitvoer van zalm, haring, makreel, garnaal, Sint-Jakobsschelp, langoestine, roodbaars en forel uit Noorwegen naar de andere Lid-Staten een systeem van toezicht ingesteld dat door de Commissie wordt beheerd en dat berust op indicatieve plafonds.

Ingeval van overschrijding van deze plafonds of van ernstige verstoring van de markt, kan de Commissie passende beschermende maatregelen nemen.

4. ANDERE DOSSIERS

4.1. **Het vrije verkeer van diensten en recht van vestiging**

Dit hoofdstuk dat ruimschoots door de EER-Overeenkomst wordt bestreken stelde alleen problemen voor communautaire besluiten die na de onderhandeling van bedoeld Verdrag werden genomen en die voor het merendeel betrekking hebben op kredietinstellingen en verzekeringsmaatschappijen.

Bijvoorbeeld : Zweden geniet tot 1 januari 2000 een overgangsstelsel om te voldoen aan de boekhoudkundige voorschriften van de derde richtlijn levensverzekering. Finland dat een pensioënstelsel heeft waarbij uitkeringen ten laste komen van verzekeringsmaatschappijen mag voor dit soort activiteit beperkende maatregelen aanhouden. Maatschappijen die voor het ontplooiën van dergelijke activiteiten zijn opgericht worden juridisch gescheiden gehouden van gewone verzekeringsmaatschappijen. Maatschappijen uit de Unie mogen zich evenwel in Finland vestigen onder dezelfde voorwaarden als die welke gelden voor Finse pensioenverzekeringsmaatschappijen (TEL-systeem).

Oostenrijk krijgt een overgangsperiode tot 31 december 1998 om een opleidingsprogramma voor tandartsen in te voeren dat voldoet aan de voorwaarden van de richtlijn inzake de wederzijdse erkenning van diploma's.

4.2. **Rechtstreekse investeringen en tweede woningen**

In afwijking van artikel 73B vna het Verdrag krijgt Finland een overgangsperiode tot en met 31 december 1995 om de communautaire wetgeving inzake buitenlandse directe investeringen toe te passen.

Het probleem van tweede woningen was vooral voor Oostenrijk een gevoelig punt omdat bepaalde delen van het land onder zware druk van vastgoedspeculanten staan. Daarom zou Oostenrijk beperkende voorwaarden willen aanhouden voor de aankoop van tweede woningen door buitenlanders. Dit verzoek druiste evenwel in tegen het beginsel van non-discriminatie en tegen artikel 73B van het Verdrag, wat voor de Unie belangrijke aandachtspunten zijn.

De oplossing die tenslotte weerhouden werd, bepaalt dat de vier kandidaat-landen, te rekenen vanaf de toetreding, hun bestaande wetgeving gedurende 5 jaar vanaf de datum van toetreding mogen handhaven. In een gemeenschappelijke verklaring in de slotakte wordt in herinnering gebracht dat elke Lid-Staat normatieve maatregelen mag nemen in verband met tweede woningen wanneer deze nodig blijken te zijn op het gebied van ruimtelijke ordening of milieubescherming, op voorwaarde dat bedoelde maatregelen op niet-discriminerende wijze van toepassing zijn voor de ingezetenen van de Lid-Staten.

4.3. **Transitovervoer door de Alpen**

Het probleem van het transalpijnse transitovervoer door Oostenrijk is reeds tijdens de onderhandelingen inzake de Europese Economische Ruimte een moeilijk punt geweest. Oostenrijk had toen gesteld het communautair acquis niet te kunnen aanvaarden en om redenen van milieubelang die zeer gevoelig liggen bij de publieke opinie dus ook geen vrije toegang tot zijn grondgebied te kunnen verlenen indien er geen kwantitatieve beperkingen werden gesteld. Toen werd over een transitovereenkomst onderhandeld die in 1993 van kracht is geworden.

De Overeenkomst bevoordelt het gecombineerd rail- en wegvervoer door middel van een investeringsprogramma ter verbetering van de spoorweginfrastructuur en streeft tevens, via een systeem van „ecopunten”, naar een vermindering met 60 % tegen het jaar 2004 van de vervuiling die wordt veroorzaakt door vrachtwagens die in transit door Oostenrijk rijden. De overeenkomsten inzake bilateraal vervoer die door bepaalde Lid-Staten werden gesloten en

die kwantitatieve beperkingen bevatten welke in strijd zijn met het communautair acquis, blijven bestaan.

Tijdens de uitbreidingsonderhandelingen was het probleem van het transalpijnse transitovervoer één van de hoofdbekommernissen van Oostenrijk. De onderhandelingen over dit hoofdstuk zijn in een beslissende fase getreden na het Zwitserse referendum over het wegvervoer waarin het Zwitserse volk zich duidelijk uitsprak voor een overschakeling van alle transitoverkeer op spoorwegvervoer, met ingang van het jaar 2004.

Dit leidde meteen tot een verstrakking van de houding van Oostenrijk.

Na lange en vaak moeizame onderhandelingen heeft de Unie toegezegd de doelstellingen van de transit-overeenkomst te zullen handhaven gedurende een overgangperiode van maximum 9 jaar, maar verbond hieraan een aantal basisbeginselen van het communautair acquis : non-discriminatie, geen grenscontroles, opheffing van bilaterale overeenkomsten na een korte overgangperiode.

De overeenkomst die werd bereikt staat in protocol 9 inzake het vervoer en voorziet in een overgangperiode van 3 X 3 jaar waarbij de volgende bepalingen in acht dienen te worden genomen :

a. het systeem van ecopunten blijft van kracht tot 1 januari 1998 en zal in een communautair kader worden beheerd. In deze periode evalueert de Unie het vraagstuk op grond van bestaande communautaire procedures, rekening houdende met de grondbeginselen van het gemeenschapsrecht. Als Lidstaat zal Oostenrijk ten volle deelnemen aan deze evaluatie en aldus in de gelegenheid zijn om zijn standpunt naar voren te brengen.

b. Indien de evaluatie niet voor 1 januari 1998 resulteert in een eenparig besluit van de Raad over dit vraagstuk, wordt de overgangperiode met drie jaar verlengd tot 1 januari 2001.

c. Voor het eind van de tweede periode zal de Commissie, in samenwerking met het Europees Milieuagentschap, een wetenschappelijke studie verrichten om na te gaan in hoeverre de belangrijkste doelstelling van de transit-overeenkomst inzake een vermindering met 60 % van de vervuiling, is verwezenlijkt. Indien het onderzoek gunstig uitvalt wordt het bestaande systeem opgeheven. Indien de resultaten van het onderzoek tegenvallen, zal de Raad, op grond van de desbetreffende bepalingen van het verdrag, een communautaire regeling vaststellen die een gelijkwaardige milieubescherming garandeert. Als de Unie geen besluit treft, wordt de overgangperiode voor een laatste keer met drie jaar verlengd, waarna het communautair acquis in zijn geheel van toepassing zal zijn.

d. Na twee jaar komt er een geleidelijke liberalisering van het bilateraal vervoer. De fysieke controles aan de grenzen worden afgeschaft. De in de transitovereenkomst aangegane verbintenissen inzake spoorweginfrastructuur worden opnieuw bevestigd ; de maatregelen zullen worden ingepast in het kader van de programma's van de Unie voor transeuropese netwerken, die de mogelijkheid bieden voor financiering uit de Gemeenschapsbegroting.

4.4. Monopolies

In de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte hadden de kandidaten zich reeds verplicht tot

de naleving van de concurrentievoorschriften, waaronder ook staatssteun valt. Ofschoon de EER-Overeenkomst de onverwijldde aanpassing van de monopolies aan het bestaande communautair acquis voorschrijft, heeft de Unie toch duidelijk gesteld dat het binnen haar verwachtingen ligt dat de nieuwe Lid-Staten, met ingang van de toetreding het statuut van de monopolies wijzigen.

In de drie Noordse landen hebben aan de commerciële staatsmonopolies voor alcohol de bekommernis van de bescherming van de volksgezondheid door de bestrijding van het alcoholisme ten grondslag gelegen.

De Unie heeft geopperd dat deze lovenswaardige doelstelling ook kan worden bereikt met middelen die de mededinging niet kan in de weg staan.

In een briefwisseling met de Commissie, die, waakt over de toepassing van de regels betreffende de mededinging, hebben de drie betrokken landen zich ertoe verbonden, zodra zij tot de Unie toetreden, hun wetgeving af te stemmen op het communautair acquis. De Commissie heeft evenwel verklaard dat zij, op grond van het bestaande gemeenschapsrecht, momenteel geen reden ziet om op te treden tegen detailhandel-monopolies, op voorwaarde dat ze niet discrimineren ten opzichte van andere Lid-Staten. Gelet op de verdere ontwikkelingen in de jurisprudentie van het Hof van Justitie, behoudt de Commissie in de toekomst zich het recht van optreden voor.

Oostenrijk, dat een monopolie heeft op bereide tabak, heeft zich verbonden tot de geleidelijke afschaffing tijdens een overgangperiode van 3 jaar van het invoer en groothandelmonopolie. Invoerconhngenten die worden berekend op basis van het nationale verbruik, worden met ingang van de datum van toetreding geopend voor de produkten van de andere Lid-Staten : 15 % voor het eerste jaar, 40 % voor het tweede jaar en 70 % voor het derde jaar.

De toetredingsvoorwaarden maken het mogelijk het beginsel van non-discriminatie te doen naleven.

4.5. Milieubescherming

De problemen, die in dit verband aan de orde kwamen hadden betrekking op de erkenning van een nieuw soort natuurlijke habitat die voor de Gemeenschap van belang is, met name de arctische regio, en op de aanpassing van een aantal communautaire richtlijnen inzake fauna en flora, waarin de soorten die in de nieuwe Lid-Staten voorkomen, worden opgenomen.

Dit betekent dat de arctische regio diende opgenomen te worden in richtlijn 92/43/EEG van de Raad inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en van in het wild levende dieren en planten. De bijlagen bij deze richtlijn en bij richtlijn 79/409/EEG van de Raad inzake de bescherming van in het wild levende vogels werden aangepast.

Het probleem van de walvisjacht is in het kader van het bestaande acquis opgelost kunnen worden. Noorwegen heeft geen specifiek regime bekomen. De richtlijn 92/43 EEG inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats laat onder zeer strikte voorwaarden en het toezicht van de Commissie toe de bevolking van bepaalde beschermde diersoorten te controleren. Noorwegen dient zich verder te houden aan het in de Unie geldende verbod op de handel in walvisprodukten (dat ook geldt voor zeehonden).

Oostenrijk en Finland krijgen een overgangperiode van 4 jaar betreffende het zwavelgehalte van gasolie. Voor Oostenrijk geldt dit ook voor het benzeengehalte van aardolie. In de overgangperiode zal de Unie het communautair acquis opnieuw bezien, overeenkomstig de onder 3.1.1. toegelichte oplossing.

- Oostenrijk behoudt de toelating om alleen nog loodvrije benzine in de handel te brengen, aangezien er een vervangingsprodukt op de markt is.

4.6. Externe betrekkingen met inbegrip van de douane-unie

Vanaf de datum van toetreding zullen de kandidaat-landen het gemeenschappelijk handelsbeleid toepassen, in het bijzonder de bepalingen van de verschillende overeenkomsten die de Unie met derde landen heeft gesloten. In Artikel 77 van de Toetredingsakte worden deze overeenkomsten opgesomd. De nieuwe Lid-Staten zullen ook geïntegreerd worden in het nieuwe textielbeleid van de Unie ; zij zullen de regeling betreffende de internationale handel in textiel en de textielovereenkomsten en-regelingen toepassen. De nieuwe Lid-Staten zullen zich dan ook terugtrekken uit de overeenkomst tot oprichting van de Europese vrijhandelsassociatie.

Hierbij dient te worden vermeld dat de drie Noordse landen de vrijhandelsovereenkomsten met de Baltische Staten wensten voort te zetten, ofschoon de Unie niet-preferentiële overeenkomsten heeft gesloten met bedoelde Staten.

De Unie heeft zich ertoe verbonden alles in het werk te stellen om voor 1 januari 1995 vrijhandelsovereenkomsten met de Baltische Staten in werking te doen treden. Zijn deze nieuwe overeenkomsten op de datum van toetreding nog niet van kracht, dan zal de Unie de nodige maatregelen treffen om ervoor te zorgen dat producten afkomstig uit de Baltische Staten op de huidige niveaus op de desbetreffende markten kunnen blijven komen.

Met ingang van de datum van toetreding, zullen de kandidaten het gemeenschappelijk douanetarief en het communautair douanewetboek toepassen.

Noorwegen en Finland krijgen een overgangperiode van drie jaar om hun douanerechten die nu voor bepaalde tariefposten, met name textielproducten, hoger zijn, aan te passen.

Oostenrijk mag tot 31 december 1996 kwantitatieve beperkingen voor de invoer van bruinkool handhaven ten aanzien van de landen van Oost- en Centraal-Europa. Overgangsmaatregelen moeten de nieuwe Lid-Staten in staat stellen zich aan te passen aan de economische regelingen van de Gemeenschap met betrekking tot de oorsprong van goederen, douane-entrepot, actieve en passieve veredeling,.

De nieuwe Lid-Staten dienen de nodige maatregelen te treffen met het oog op de naleving van artikel 234 van het EG-Verdrag inzake de opzegging of aanpassing van met derde landen gesloten overeenkomsten welke onverenigbaar zijn met het communautair acquis inzake de externe betrekkingen van de Unie.

4.7. **Energie**

De moeilijkheden in dit hoofdstuk hebben betrekking op bepaalde problemen gebonden aan kernenergie en op de soevereiniteit van Noorwegen over zijn aardolie- en aardgasvoorraden.

a. Kernenergie : in een gemeenschappelijke verklaring werd overeengekomen dat de Lid-Staten, afhankelijk van hun eigen beleid, kunnen bepalen of zij al dan niet kernenergie produceren. Zo verbiedt de Oostenrijkse wetgeving de produktie van kernenergie en heeft Zweden de politieke beslissing genomen voor 2010 het gebruik van kernenergie stop te zetten voor zover alternatieve energiebronnen zulks mogelijk maken.

Artikel 106 van het Euratom-Verrag is van toepassing op de akkoorden die door de nieuwe Lid-Staten werden gesloten voor de toetreding. Over deze akkoorden dient samen met de Commissie opnieuw onderhandeld te worden en ze dienen door de Raad met gekwalificeerde meerderheid van stemmen te worden goedgekeurd. Onverminderd het bepaalde in artikel 105 van het Euratom-Verdrag aanvaarden de kandidaatlanden eveneens het exclusief recht van het Voorzieningsagentschap van Euratom om leveringscontracten te sluiten.

Wat het Non-Proliferatie-Verdrag betreft verplicht Zweden zich in een verklaring tot de naleving van de verplichtingen van het NPV en tot een nauwe samenwerking met het Internationaal Agentschap voor Atoomenergie.

b. Koolwaterstoffen : Noorwegen is één van de grootste producenten van koolwaterstoffen en vierde op de wereldranglijst van exporterende landen. Het land heeft zeer uitgestrekte voorraden in zijn continentaal plat ; door de toetreding van Noorwegen zal de Unie veel minder afhankelijk worden van andere landen voor zijn energievoorziening. Wel is het zo dat Noorwegen een groot belang hecht aan het behoud van soevereine rechten over zijn natuurlijke rijkdommen. De richtlijn inzake de toekenning van vergunningen voor de exploratie, de exploitatie en de produktie van koolwaterstoffen die op het eind van het Belgisch Voorzitterschap door de Raad van de Unie werd goedgekeurd, werd door Noorwegen ervaren als een bedreiging van deze rechten. Nog onder het Belgisch Voorzitterschap hadden intensieve contacten plaats die de vrees van Noorwegen hebben kunnen verdrijven.

Vervolgens zijn de Twaalf en Noorwegen overeengekomen in de Toetredingsakte een Protocol met betrekking tot de Noorse aardolie- en aardgassector op te nemen. Dit Protocol kent de Lid-Staten, in overeenstemming met het Verdrag en met de andere bepalingen van het gemeenschapsrecht, een aantal exclusieve rechten toe m.b.t. van het beheer van de rijkdommen, inzonderheid wat de prospectie en de exploitatie betreft.

4.8. **Belastingen (BTW, accijnzen, vrijstellingen voor reizigers)**

Op het gebied van BTW en accijnzen hebben de kandidaat-Staten een aantal afwijkingen gevraagd. In het algemeen gaat het om afwijkingen die enkele van de huidige Lid-Staten ook genieten of die nodig zijn om de nieuwe leden in staat te stellen zich aan het communautair acquis aan te passen. De discussies die de Twaalf hieromtrent tijdens de onderhandelingen voerden, verliepen moeizaam omdat bij een aantal landen de vrees leefde dat de tijdelijke

afwijkingen die aan de kandidaat-landen werden toegekend het interne debat dat in de Unie nog aan de gang is, zouden beïnvloeden.

De nieuwe leden krijgen geen langere overgangsperiodes dan de huidige Lid-Statens. Bijvoorbeeld : Oostenrijk krijgt een overgangsperiode van twee jaar om zijn BTW-stelsel in de gezondheidssector in overeenstemming te brengen met de Uniebepalingen. Oostenrijk kan ook gedurende een overgangsperiode van vier jaar zijn verlaagd BTW-tarief voor het verhuren van appartementen handhaven.

Met betrekking tot de vrijstellingen voor reizigers mogen de drie Noordse landen de maxima handhaven voor de hoeveelheden alcoholhoudende drank en sigaretten die reizigers belastingvrij mogen meebrengen uit andere EU-landen. Het betreft een tijdelijke afwijking voor twee jaar die aan het eind van die periode zal worden geëvalueerd. Hierbij zij in herinnering gebracht dat Denemarken een gelijkaardige afwijking geniet in de huidige Unie.

5. ECONOMISCH EN MONETAIR BEELD

Dit hoofdstuk heeft in de onderhandelingen voor geen moeilijkheden gezorgd. Na onderzoek van de secundaire wetgeving betreffende de deelname aan de tweede fase van de Economische en Monetaire Unie en van de schikkingen voor de overgang naar de derde fase, heeft geen enkel van de kandidaten bezwaar gemaakt tegen een volledige overname van het „acquis communautaire”.

Zweden en Noorwegen hadden reeds enige ervaring qua deelname aan het Europees Monetair Stelsel, een regime dat strikt genomen niet tot het acquis behoort, maar tijdens de onderhandelingen daarmee geassimileerd is geworden. Deelname vanaf de toetreding stelde voor hen noch voor de twee andere kandidaten een probleem. De specifieke deelname aan het wisselkoersmechanisme zal echter apart beslist worden, meer bepaald in het licht van de deelname aan de Economische en Monetaire Unie (stabiele wisselkoersen zijn een der criteria voor de overgang naar de derde fase van de EMU).

6. HET GEMEENSCHAPPELIJK BUITENLANDS- EN VEILIGHEIDSBELEID (GBVB)

Gelet op het feit dat drie van de vier kandidaten zich tot een neutraliteitsbeleid bekennen, mocht men er zich aan verwachten dat de onderhandelingen hierover lang en moeilijk zouden zijn. Dit was temeer zo daar Oostenrijk in zijn toetredings-aanvraag van 14 juli 1989 expliciet was uitgegaan van het grondbeginsel van handhaving van zijn internationaal erkende status van permanente neutraliteit, gebaseerd op de constitutionele federale wet van 26 oktober 1955.

Het zou er bijgevolg op aankomen de notie neutraliteit te verzoenen met de actieve samenwerking op buitenlands- en veiligheidsbeleid die in het Unieverdrag is voorzien en, vooral met het evolutieve karakter ervan (het streven naar een gemeenschappelijke defensie).

Uitgangspunt bij deze moeilijke onderhandelingen was dat het gemeenschappelijk buitenlands- en veiligheidsbeleid inderdaad in het Unieverdrag is opgenomen, maar nog niet volledig operationeel is, ondermeer voor wat de relatie tussen de Unie en de WEU betreft. In feit kwam die aanpak

erop neer dat de Unie wenste uit te gaan van een vertrouwensrelatie met de vier kandidaten.

Het is uiteindelijk de formule die aanvankelijk met Zweden was overeengekomen, die ook door de overige kandidaten is overgenomen, en als een gemeenschappelijke verklaring in de resultaten van de onderhandelingen is opgenomen. De vier verklaren het gehele „acquis” inzake het GBVB over te nemen, met inbegrip van de politieke principes en doelstellingen, ervan.

Zij engageren zich ertoe, op de dag van hun toetreding, gereed en bereid (ready and able) te zijn voor een volledige en actieve deelname aan het GBVB en voor steun aan het specifiek beleid dat op dat ogenblik van toepassing zal zijn. Zij verbinden zich er tenslotte toe op de dag van hun toetreding hun wettelijk kader geheel in overeenstemming te zullen hebben gebracht met het aldus door hen aanvaarde „acquis”.

7. DIVERSEN

7.1. Snus

Het gebruik van snus, „vochtige tabak”, is typisch voor Zweden en Noorwegen. Het is een produkt dat in de Unie niet mag worden verkocht.

Afwijkend hiervan zal dit produkt in Zweden en Noorwegen toch mogen worden verkocht op voorwaarde dat beide landen zich verplichten een uitvoerverbod ten aanzien van de andere Lid-Staten in te stellen. Hierbij zij opgemerkt dat dit de enige permanente afwijking is die in het kader van de toetreding wordt toegestaan en dat deze uitzondering is ingegeven door het subsidiariteitsbeginsel.

7.2. De Aland-eilanden

De Aland-eilanden vormen een archipel in de Baltische Zee tussen Finland en Zweden maar zijn Fins grondgebied. De archipel is autonoom en heeft een wetgevend lichaam en een regionale regering, overeenkomstig een beslissing van de Volkenbond van 1921 en neergelegd in een „Act of Autonomy”. De toepassing van het toetredingsverdrag op deze eilanden dient de goedkeuring van hun parlement weg te dragen.

Naar analogie met de regeling die voor de Faeröereilanden (Deens) werd getroffen, heeft de Unie erin toegestemd een wijziging aan te brengen in artikel 227 van het EG-Verdrag, artikel 79 van het EGKS-Verdrag en artikel 198 van het Euratom-Verdrag, waarin wordt bepaald dat bedoelde verdragen niet van toepassing zijn op de Aland-eilanden, tenzij de Finse regering op het ogenblik van de betekening van de toetredingsakte het tegendeel kenbaar heeft gemaakt.

Er is bovendien voorzien in bijzondere bepalingen indien de Aland-eilanden zich uitspreken voor toetreding. Deze bepalingen hebben betrekking op :

a. de beperkingen op de aankoop van vastgoed en op het recht van vestiging krachtens een regionaal burgerschap, op voet van non-discriminatie tussen Finnen en andere burgers van de Unie.

b. een uitsluiting van de eilanden van het fiscaal gebied van de Unie, ten einde belastingvrije verkoop op de ferryboten tussen de eilanden mogelijk te maken.

Finland heeft voor de Aland-eilanden tevens een afwijking gevraagd van artikel 8B van het Unie-Verdrag, dat betrekking heeft op het actief en passief kiesrecht bij de gemeenteraadsverkiezingen. Overeenkomstig een gemeenschappelijke verklaring die in de slotakte wordt opgenomen zullen de bedoelde afwijkingen worden behandeld in het kader van de communautaire richtlijn die ter zake wordt voorbereid.

7.3. Svalbard

De Spitsberg-archipel (Svalbard) ligt net onder de 80° breedtecirkel, tegenover de Noordelijke Ijszee. In een protocol worden de Svalbard-eilanden uitgesloten van het toepassingsgebied van de oprichtingsverdragen van de Unie. Het protocol voorziet in bijzondere regelingen die niet raken aan de voorwaarden voor de handel in bepaalde produkten afkomstig uit Svalbard. Deze bepaling heeft voornamelijk betrekking op steenkool waarvan de exploitatie de belangrijkste economische activiteit is.

Het protocol bepaalt ook dat deze bepalingen de standpunten van de verdragsluitende partijen met betrekking tot de toepassing van het Verdrag van Parijs van 1920 onverlet laten.

Wat de visserij betreft, impliceert de toetreding van Noorwegen dat de Unie-overeenkomstig de communautaire praktijk-beslist over de toewijzing van de bestanden waartoe de vissers van de Unie, met inbegrip van de Noorse, toegang hebben in de 200-mijlszone rond Svalbard.

7.4. Protocol inzake de Sami-bevolking

Dit protocol bepaalt dat in tegenstelling tot bepaalde regelingen van het communautair acquis inzake mededinging, exclusieve rechten inzake rendierhouderij kunnen worden toegekend aan de Sami-bevolking binnen de traditionele Sami-gebieden.

7.5. Noordse samenwerking

De Noordse samenwerking maakt het voorwerp uit van een gemeenschappelijke verklaring waarin de overeenkomstsluitende partijen nota nemen van het voornemen van de betrokken landen om in overeenstemming het communautair acquis bedoelde samenwerking voort te zetten.

7.6. Transparantie

De traditionale openheid van bestuur in de Scandinavische landen heeft Zweden ertoe gebracht een unilaterale verklaring te formuleren waarin wordt bevestigd hoeveel belang het land vanuit zijn grondwettelijk, politiek en cultureel erfgoed hecht aan deze beginselen, en in het bijzonder aan de toegang tot openbare documenten.

De Twaalf hebben daarop een eigen verklaring afgelegd waarin zij ervan uitgaan dat Zweden de communautaire wetgeving op dit punt zal naleven. Deze verbintenis werd door Finland en Noorwegen wel uitdrukkelijk geformuleerd.

Hoofdstukken waarvoor alle kandidaat-landen het communautair acquis overnemen, te rekenen vanaf de datum van toetreding

Het betreft de hoofdstukken met betrekking tot het vrij verkeer van werknemers, consumentenbelangen en volksgezondheid, onderzoek en informatietechnologieën, onderwijs, statistiek (mits twee korte overgangperiodes), vennootschapsrecht, industriebeleid, justitie en binnenlandse zaken.

CONCLUSIE

Deze vierde verruiming van de Gemeenschap heeft een veelomvattende en diepgaande betekenis.

Geografisch beschouwd wordt de oppervlakte van de Unie met 1,2 miljoen km uitgebreid en loopt de gemeenschappelijke grens met Rusland over een afstand van meer dan 1.500 km, wat een niet te verwaarlozen geopolitiek gegeven is.

De Unie zal baat hebben bij de toetreding van landen waarvan de verwachte economische, monetaire en budgettaire prestaties kunnen bijdragen tot de totstandkoming van de Economische en Monetaire Unie en die netto-betalers zullen zijn bij het tot stand brengen van de economische en sociale samenhang.

De nieuwe leden kunnen eveneens bogen op een opmerkelijke traditie op het vlak van ontwikkelingshulp en kunnen de Unie verrijken door een globale aanpak van de vraagstukken op het gebied van milieubescherming, volksgezondheid en produktveiligheid.

Ze hebben veel gemeen met een aantal Lid-Staten van de Unie, waaronder België, met name op het stuk van sociale wetgeving en collectieve arbeidsverhoudingen.

De openlijke gehechtheid van de vier toetredende landen aan de democratische waarden alsmede aan de begrippen transparantie en subsidiariteit is een gunstig voorteken dat wijst op een actieve deelneming aan de toekomstige ontwikkelingen, die met het Verdrag betreffende de Europese Unie werd ingeluid. De mate van hun betrokkenheid ten overstaan van het Europese bouwwerk zal slechts tot uiting komen tijdens de toekomstige intergouvernementele conferentie die voorzien is voor 1996.

Een belangrijk kenmerk van deze nieuwe verruiming waardoor ze zich onderscheidt van de voorgaande, is dat op elk tijdstip van de onderhandelingen verwezen werd naar de gevoeligheden van de publieke opinie. Het feit dat in elk van de vier landen een referendum wordt gehouden, is hier uiteraard niet vreemd gaan. De afloop van deze referenda is immers doorslaggevend voor de daadwerkelijke toetreding van de nieuwe partners per 1 januari 1995.

Brussel, 30 november 1994.

*De minister-president van de Vlaamse regering,
Vlaamse minister van Economie, KMO, Wetenschapsbeleid,
Energie en Externe Betrekkingen,*

L. VAN DEN BRANDE

*De minister vice-president van de Vlaamse regering,
Vlaamse minister van Leefmilieu en Huisvesting,*

N. DE BATSELIER

*De Vlaamse minister van Openbare Werken,
Ruimtelijke Ordening en Binnenlandse Aangelegenheden,*

T. KELCHTERMANS

*De Vlaamse minister van Cultuur
en Brusselse Aangelegenheden,*

H. WECKX

De Vlaamse minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken,

L. VAN DEN BOSSCHE

*Voor de Vlaamse minister van Verkeer, Buitenlandse Handel
en Staatshervorming, afwezig,
De Vlaamse minister van Tewerkstelling
en Sociale Aangelegenheden,*

L. DETIEGE

*De Vlaamse minister van Tewerkstelling
en Sociale Aangelegenheden,*

L. DETIEGE

*De Vlaamse minister van Financiën en Begroting,
Gezondheidsinstellingen, Welzijn en Gezin,*

W. DEMEESTER-DE MEYER
